

РЕЦЕНЗИЯ

От: *проф. д-р Павел Георгиев Павлов*, ВСУ „Черноризец Храбър“, Научна специалност „Организация и управление извън сферата на материалното производство“

Относно: дисертационен труд за придобиване на ОНС „доктор“, в професионално направление 3.7. Администрация и управление, докторска програма “Организация и управление извън сферата на материалното производство”

Автор на дисертационния труд: *Румен Венциславов Пехливанов*

Тема на дисертационния труд: *Управление на прехода от линейна към кръгова икономика (териториален контекст)*

Основание за представяне на рецензията: Участие в състава на Научно жури по защита на дисертационен труд за присъждане на ОНС "доктор" съгласно Заповед № 427 от 15.07.2022 г. на Ректора на ВСУ „Черноризец Храбър“.

1. АКТУАЛНОСТ И ЗНАЧИМОСТ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Актуалността на изследователската проблематика произтича от необходимостта от коренна промяна на класическия линеен икономически модел като ориентацията е към нов тренд, който обединява икономическия растеж и опазването на околната среда. На съвременния етап Европейската комисия извежда като приоритет на ЕС ориентацията към революционна концепция за т.нар. кръгова икономика в контекста на глобалната екологично ориентирана конкурентоспособност с оглед визията за устойчивост и развитие на обществото.

В този смисъл рецензираният дисертационен труд е с нарастваща актуалност и значимост от гледна точка на географията на тази промяна в национален, регионален и секторен обхват, в т.ч. по отношение на новите права, задължения и отговорности на териториалното управление в България в контекста на общата стратегия на ЕС за преход от линейна към кръгова икономика.

2. ОСНОВНИ ХАРАКТЕРИСТИКИ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

В дисертационния труд коректно са формулирани изследователският проблем, авторовата теза, целта и петте изследователски задачи, методологията и конкретните методи на изследване. Акцентирано е и върху възможността получените научно-приложни резултати да бъдат полезни на ръководители и експерти за усъвършенстване на управленските практики на териториално равнище чрез прилагане на интегриран подход за осъществяване на плавен преход към кръгов икономически модел. Посочени са и възприетите ограничения на предметния и проблемния обхват на дисертационния труд като по същество са изследвани проблемите на управлението на прехода към кръгова икономика в четири общини от Южен Централен район (т.нар. Родопски регион) – Рудозем, Мадан, Девин и Борино.

Дисертационният труд е в обем от 226 стр. и е структуриран в увод, три глави, заключение, използвани източници и приложение. В разработката са представени 5 таблици, 7 фигури и 28 диаграми, списък на използваната литература (159 бр. заглавия на български, руски и английски език).

Възприетата структура на дисертационния труд е логически обоснована и дава ясна представа за основните параметри на дисертационното изследване и получените резултати.

В съдържателно отношение най-съществените компоненти на дисертационния труд могат да бъдат обобщени по следния начин.

В началото на труда (глава първа, която има подчертано теоретичен характер) са изследвани и анализирани основни глобализационни ефекти, като е очертана концептуалната рамка на линейната икономика и са открити дефицитите на традиционния линеен модел, като са обобщени и синтезирани съдържателните характеристики на кръговия икономически модел. Изяснена е и взаимовръзката между кръговата икономика и устойчивото развитие. Главата е структурирана в четири параграфа, в които последователно са представени резултатите от анализа на проблемите и противоречията в масовото индустриално производство с акцент върху съществуващите дисонанси и различните предизвикателства. Аргументирано е становището, че неразумното и прекомерно използване и изчерпване на природните ресурси поражда множество рискове пред

бъдещите поколения. Това води до засилване на неравенството и създаването на асиметрии по отношение на достъпа до различните ресурси.

Обобщено е, че в условията на четвъртата индустриална революция интелигентният растеж и иновациите са водещи в развитието на страните членки на ЕС в съответствие с европейските ценности и интереси. В контекста на дефинираната теза на изследването е отделено внимание на връзката на глобализационните ефекти върху масовото индустриално производство с доминиращия линеен икономически модел и необходимостта от преход към новия кръгов икономически модел.

Несъмнен интерес представляват и направените във втори параграф на тази глава четири извода с методологично значение при изследването на проблемите на прехода от линеен към кръгов икономически модел. Подробно се анализира концепцията „кръгова икономика“ – възникване, същност и очаквани резултати от реализирането ѝ с оглед възможностите за преход към екосъобразна икономика. Особен интерес представляват, разгледаните подходи към реализация на релацията “кръгова икономика – устойчиво развитие“. Изградената върху основата на устойчиви форми на развитие платформа визира идеята за осигуряване на екологосъобразно функциониране на социално-икономическите системи на базата на разумното потребление.

Заслужават внимание и самостоятелен изследователски интерес четирите изводи от теоретико-методологически характер дадени в края на първа глава, които освен това заслужават бъдещ изследователски интерес.

Висока положителна оценка заслужават резултатите от изследването на организацията и управлението на прехода от линеен към кръгов модел на икономиката и изведените във втора глава на тази база стратегически ориентири за плавен преход към кръгова икономика в контекста на европейския дневен ред за постигане на устойчиво развитие при прехода към кръговия модел. При това е очертана и ролята на местната власт за преодоляване на предизвикателствата и реализиране на възможностите за прехода към кръгова икономика на местно равнище.

Поощрение заслужават и направените изводи с акцент върху необходимостта от „организацията и управлението на плавния преход от линеен към кръгов икономически модел изисква единство на целите, координация на действията и диференциация на правата и отговорностите на всички заинтересовани страни“, както и за необходимостта от държавно съдействие на местните власти чрез законова, данъчна и административна подкрепа при осъществяването на желания преход от линейна към кръгова икономика.

Със значима практическа ползност са и анализирани в *трета глава* политики и практики на община Рудозем и още три общини от Родопския регион относно възможностите за ускоряване на прехода от линейна към кръгова икономика на общинско равнище. Несъмнен интерес представляват и резултатите от проведеното емпирично проучване на степента на приложимост на принципите и инструментите на кръговия икономически модел на местно ниво. Фокусът е поставен върху възможните насоки за усъвършенстване на управленските практики на общините в изследваната сфера и формулираните на тази основа приоритетни области на общинските политики и предизвикателствата за плавно преминаване от линейна към кръгова икономика.

На основата на теоретичните анализи и на резултатите от проведеното изследване е предложен интегриран модел за управление на прехода към кръгова икономика, приложим в общини от Родопския регион. Интерес представляват и групирането на предизвикателствата и възможностите за преминаване към кръгова икономика в „четири взаимосвързани тематични стълба“ на развитие – икономически, териториален, социален и хоризонтален, свързан с капацитета за изпълнение на поставените приоритети и цели. Тези по същество ключови измерения на прехода имат многоизмерен и междусекторен характер, с което се обосновава необходимостта от прилагането на координиран и интегриран управленски подход за практическото осъществяване на желания преход.

Твърде съществена е и откритата от автора теза за високата цена на прехода към кръгова икономика и преди всичко необходимите значими разходи за: ограничаването на отпадъците; екодизайна; повторната употреба на вещи; рециклирането; енергийната ефективност и т.н. От друга страна, е подчертано, че

европейските изисквания за забележимо намаляване замърсяването на околната среда, облекчаването на ресурсните проблеми и т.н., изисква насърчаване на иновациите, особено внедряване на нови технологии и повишаването на конкурентоспособността.

Напълно приемам формулираните в заключението на дисертационния труд основни резултати, постигнати от автора, които пряко кореспондират и с формулираните от него приноси.

Като цяло, представеният дисертационен труд дава основание за извода, че дисертантът демонстрира способности за самостоятелни научни и приложни изследвания, за анализиране, синтезиране и систематизиране на научни становища и факти, които аргументирано да представя във вид на обобщения, изводи и резултати.

Представеният дисертационен труд като формулировка на проблемите, като обем, цел, задачи, методология на изследването и постигнати резултати в конкретната област съответства на изискванията за самостоятелно научно изследване. С този труд се обогатяват съществуващите теоретични знания и натрупания практически опит в изследваната проблематика. Не констатирах наличие на плагиатство в дисертационния труд.

3. ПО-СЪЩЕСТВЕНИ НАУЧНИ И НАУЧНО-ПРИЛОЖНИ РЕЗУЛТАТИ

Висока оценка заслужават формулираните в заключението на дисертационния труд шест получени като резултат от изследването научни и научно-приложни приноси, като напълно приемам формулираните четири научни и два научно-приложни приноса.

4. ОЦЕНКА НА АВТОРЕФЕРАТА И ПУБЛИКАЦИИТЕ

Авторефератът е в обем от 40 страници и отразява коректно и достоверно структурата, съдържанието, постигнатите резултати и приносите на дисертационния труд,

Представени са необходимите публикации (четири), които осигуряват необходимата публичност на получените резултати. От приложената справка за

наукометрични показатели е видно, че те са поместени в неререферирани списания с научно рецензиране или са публикувани в редактирани колективни томове.

5. КРИТИЧНИ БЕЛЕЖКИ И ПРЕПОРЪКИ

При по-нататъшните изследвания на докторанта върху тази твърде перспективна и значима проблематика би било целесъобразно да се вземат под внимание следните препоръки:

1. Малко по-подробно да се интерпретират в съдържателно отношение:

- Ключовите акценти в обобщените резултати от годишното проучване (края на 2021 г.) „Обсерватория“ на BNP Paribas Personal Finance в 17 страни на ЕС на тема „Кръговата икономика: Възходът на потребителя предприемач“ в контекста на най-актуалната визия на ЕК, относно необходимостта да се промени модела на производство и дизайн на продуктите - проектирането на стоки с дълготрайна употреба, гаранции и поддръжка с резервни части да станат приоритет за производителите.
- Акцентът от съобщението на ЕК от 30.03.2022 г. че „Кръгова икономика: Комисията предлага нови права на потребителите и забрана на заблуждаващите твърдения за екологосъобразност“.
- Акцентът от новините на ЕП, че „Кръгова икономика и намаляване на отпадъците - към по-ефективно използване на ресурсите“.
- Европейски ориентираните акценти от интервю на инж. Албена Ангелова – изп. директор на „Главболгарстрой Холдинг“ АД като напр. „Строителството е сектор с голям потенциал за позеленяване – трябва да положим усилия да увеличим търсенето и предлагането на рециклирани материали, които са доказали ефективността си“ и др.
- Да се покаже приложимостта на предложеният интегриран модел за управление на прехода към кръгова икономика и в другите три общини, обхванати в изследването евентуално чрез пилотен проект, като се потърси финансиране от Европейски програми.

2. Да се разработи самостоятелна монографична публикация с фокус към най-големите общини в България.

3. По отношение на техническото оформление на труда:

- Има допуснати стилови и езикови неточности, които могат лесно да се отстранят;
- Библиографската справка да се прецизира и оформи съобразно нормативните изисквания.

Посочените бележки и препоръки не намаляват безспорните достойства на дисертационния труд и не се отразяват върху общата ми положителна оценка за него. Те са насочени преди всичко към повишаване степента на неговата приложна полезност в контекста на европейските ориентири и спецификата на управлението на прехода от линейна към кръгова икономика в големите български общини.

6. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Представеният дисертационен труд от Румен Пехливанов изцяло съответства на изискванията за придобиване на образователна и научна степен „доктор”, посочени в ЗРАСРБ, Правилника за неговото приложение и Наредба № 12 за придобиване на ОНС „доктор“ и научна степен „доктор на науките“ във Варненския свободен университет „Черноризец Храбър”, както и на минималните национални наукометрични изисквания за публикационна дейност. Дисертационният труд съдържа актуални и значими научни и научно-приложни приноси в областта на управлението на прехода от линейна към кръгова икономика на териториално равнище.

Всичко изложено ми дава основание с убуденост да предложа на членовете на уважаемото научно жури да оценим положително труда и да присъдим образователна и научна степен „доктор” на Румен Венциславов Пехливанов в професионално направление 3.7. Администрация и управление, по научна специалност “Организация и управление извън сферата на материалното производство”.

19.08.2022 г.

Рецензент:

(проф.д-р Павел Павлов)